

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 10 april 1923 kl. $\frac{1}{2}$ 1 e. m.

Utlåtande, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar rörande elfte huvudtiteln.

A. Civila pensionsväsendet.

1:o) I en till riksdagen avlåten, den 16 februari 1923 dagtecknad proposition nr 78 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärendan för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förra småskolläraryrinnan *Anna Sofia Svensson* må av styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. tillerkännas ett årligt understöd av 600 kronor, att utgå från och med ingången av år 1923.

*Ang.
understöd
från statens
anstalt för
pensionering
av folkskol-
lärare m. fl.
åt förra små-
skollära-
rinnan Anna
Sofia Svens-
son.*

Av handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, att Anna Sofia Svensson, som är född den 28 januari 1874, avlagt småskolläraryrinnanexamen år 1892 samt väl vitsordad tjänstgjort såsom lärarinna vid Rebbelberga församlings östra småskola under en tid av i det närmaste sju år. Från och med den 8 augusti 1899 erhöll hon på egen begäran avsked från sin lärarinnebefattning. Då hon vid ett tillfälle under år 1894 — för att undgå att bliva överfallen av en sinnessjuk person — en kall vinternatt utan nödiga kläder stängt in sig i en garderob, hade hon nämligen ådragit sig en nervsjukdom, som med åren förvärrats och alltsedan år 1899 gjort henne oförmögen att sköta sin tjänst. Genom ett i ärendet företett, den 25 september 1922 utfärdat läkarbetyg vitsordas, att Anna Sofia Svensson fortfarande icke är tjänsteduglig samt att hon kan anses vara obotligt sjuk. Enligt intyg av ordföranden i vederbörande kommunalnämnd har hon under en följd av år uppburit och åtnjuter fortfarande fattigvårdsunderstöd från kommunen.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 8 saml. 18 häft. (Nr 19.)

Beträffande den i ärendet förebragta utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Utskottet.

Med hänsyn till de i ärendet åberopade omständigheterna finner även utskottet det vara billigt, att Anna Sofia Svensson tillerkännes ett understöd från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.; och har utskottet icke funnit anledning till erinran mot vad Kungl. Maj:t i sådant hänseende föreslagit. Utskottet hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 78 må av riksdagen bifallas.

Ang.
pension åt
förra småskol-
lärarinnan
Johanna Jo-
nasson, född
Rydberg.

2:o) I en inom andra kammaren av herr *Rydström* väckt motion nr 21 har hemställts, »att riksdagen måtte bevilja förra småskollärarinnan *Johanna Jonasson, född Rydberg*, en årlig pension av 600 kronor från och med innevarande år under hennes återstående livstid.»

Av motionen med därtill hörande handlingar framgår, att *Johanna Jonasson*, som är född den 6 juli 1857, den 15 december 1872 antagits till småskollärarinna för Öjaby församling av Kronobergs län samt från och med år 1876 i sådan egenskap tjänstgjort i Öjaby-Härlöfs gemensamma skoldistrikt, att hon under hösten 1898 på grund av sjukdom erhållit tjänstledighet från sin befattning, att hon, efter begäran av sin man, till följd av sjukdomen (*obotlig sinnessjukdom*) med sistnämnda års utgång beviljats avsked från befattningen, samt att hon och hennes man leva i mycket behövande omständigheter.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen med därtill hörande bilagor.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av statskontoret; och har nämnda ämbetsverk över motionen hört skolöverstyrelsen och styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Skolöver-
styrelsen.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande anfört följande:

»Av den motionen åtföljande utredningen framgår, att *Johanna Jonasson* såsom obotligt sinnessjuk avgick från sin tjänst med 1898 års utgång, och att hon då räknade nära 26 tjänstår.

Det är sannolikt, att sökanden vid den tiden på grund av bestämmelserna i reglementet för ålderdomsunderstödsanstalten icke kunnat komma i åtnjutande av understöd. Sedermera tillkommo emellertid bestämmelser, enligt vilka obotligt sjuka lärare kunde erhålla pension eller understöd, oaktat levnads- och tjänståren icke uppginge till det antal, som eljest fordrades för erhållande av pension. Sålunda stadgades genom kungl. kungörelsen den 24 oktober 1913, att obotligt sinnes-

sjuk lärare skulle kunna från ålderdomsunderstödsanstalten erhålla understöd, även om antalet tjänstår understege 15, vilket antal fordrades, när det gällde obotlig sjukdom i allmänhet.

På grund av framställning av Kungl. Maj:t har emellertid riksdagen flera gånger beviljat gamla lärare, som avgått från tjänsten, innan nyss nämnda bestämmelser blevo gällande, skäligen pension, ehuru de därtill icke varit berättigade. Överstyrelsen får i sådant hänseende hänvisa till kungl. propositionen nr 242 vid 1918 års riksdag angående förra småskollärarynnan Henny Josefina Andersson och kungl. propositionen nr 283 vid 1919 års riksdag angående förra småskollärarynnan Helena Amanda Höglund. Dessa pensionärer hava sedermera, därest de voro i livet, på grund av övergångsbestämmelserna till kap. IV i statens anstalt för pensionering av folkskollärare med flera erhållit sin pension höjd till 600 kronor. Med sistnämnda belopp beviljade ock 1920 års riksdag efter framställning av Kungl. Maj:t, proposition nr 340, pension åt förra småskollärarynnan Ellen Mariana Bäckström, som vid sin avgång från tjänsten år 1917 på grund av sjukdom till följd av felande tjänstår icke kunde erhålla något ålderdomsunderstöd.

Då det fall, som i motionen avses, är i det stora hela likartat med de fall, som här ovan berörts, och synnerligen ömmande omständigheter föreligga, får överstyrelsen för sin del hemställa, att statskontoret ville tillstyrka bifall till motionen.»

Styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare med flera har i ärendet anfört följande:

*Styrelsen för
statens an-
stalt för
pensionering
av folkskol-
lärare m. fl.*

»Av de vid motionen fogade intyg synes framgå att, då Johanna Jonasson den 18 december 1898 på begäran av sin man erhöi avsked från sin befattning, som hon oförvitligen bestritt under nära 26 tjänstår, hon led av obotlig sinnessjukdom. Med stöd av § 9 i reglementet den 22 juni 1892 för småskollärares med flera ålderdomsunderstödsanstalt borde följaktligen hava kunnat för henne utverkats ett sjukunderstöd, utgörande enligt stadgandets dåvarande lydelse 70 kronor årligen. Detta sjukunderstöd skulle, jämlikt moment 2 i övergångsstadgandena till kap. IV i reglementet den 31 december 1919 för statens anstalt för pensionering av folkskollärare med flera, från och med år 1920 hava höjts till 600 kronor per år.

Det har förut förekommit att riksdagen på Kungl. Maj:ts framställning medgivit f. d. lärare att erhålla understöd från pensionsanstalten såsom om nyssnämnda övergångsstadgande varit tillämpligt. Sålunda har riksdagen genom skrivelser den 1 juni 1920, nr 299 (punkt 1), och den 21 juni 1920, nr 11 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1921 elfte huvudtitel (punkt 9) förklarar, att en var av f. d. småskollärarynnorna Hulda Jenny Blomqvist och Ellen Mariana Bäckström fingo av pensionsanstalten tillerkännas ett årligt understöd från och med ingången av år 1920 å 600 kronor. En var av dessa lärarinnor hade avgått från tjänsten på grund av sjukdom, men ingendera av dem hade fullgjort den tjänstgöring under minst 15 tjänstår, som fordrades för erhållande av sjukunderstöd enligt understödsanstaltens reglemente, och hade således icke haft reglementsenslig rätt till understöd.

I förevarande fall har däremot sådan rätt förelegat, ehuru den av någon anledning icke begagnats. Motionen synes därför med så mycket större skäl böra på det sätt bifallas, att Johanna Jonasson må av anstalten tillerkännas ett årligt understöd av 600 kronor, att utgå från och med ingången av år 1923.»

Statskontoret.

Statskontoret har för egen del såsom yttrande i förevarande ärende åberopat vad skolöverstyrelsen och styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. härutinnan anfört, med det tillägg likväl att, då pensionstillägg icke utginge å pension eller understöd från nyssnämnda pensionsanstalt, det syntes i samband med beviljande av den nu ifrågasatta pensionen böra föreskrivas, att pensionstillägg icke skulle utgå å densamma.

Utskottet.

Såsom styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. i sitt yttrande framhållit, har för ifrågavarande befattningshavare rätt till understöd från vederbörande pensionsanstalt en gång förelegat, ehuru den icke i tid begagnats. På grund härav och med hänsyn till de i förevarande ärende åberopade omständigheterna finner utskottet det vara billigt, att något understöd beredes Johanna Jonasson. Mot det av motionären i sådant avseende föreslagna beloppet synes icke vara något att erinra. Understödet torde böra utgå från nämnda pensionsanstalt. Särskild föreskrift, att pensionstillägg icke må tillgodonjutas å detsamma, lärer icke vara erforderlig, då sådant tillägg icke utgår å understöd från anstalten.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 21, må medgiva, att förra småskolläraryninnan Johanna Jonasson, född Rydberg, må av styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. tillerkännas ett årligt understöd av sexhundra kronor, att utgå från och med ingången av år 1923.

Ang.
pension åt
folkskolläraryn-
dottern Anna
Alfrida Andersson.

3:o) I en inom andra kammaren av herr *Molin* väckt motion nr 20 har hemställts, »att riksdagen ville medgiva, att folkskolläraryn-dottern *Anna Alfrida Andersson*, född den 12 februari 1868 och skriven i Askersunds landsförsamling av Örebro län, må, så länge hon förbliver ogift, få av folkskollärarynarnas Änke- och pupillkassa uppbära en årlig pension av 300 kronor, räknat från den 1 januari 1923».

Av motionen framgår, bland annat, att folkskolläraryn Anders Petter Andersson i Askersunds landsförsamling, vilken från tjänsten avgått med pension den 1 januari 1897, år 1915 avlidit, efterlämnande dottern Anna Alfrida, vilken enligt åldersbetyg numera uppnått en ålder av 55 år samt befunne sig i utblottat tillstånd.

Beträffande motiveringen i övrigt liksom i fråga om de bilagor, som fogats vid motionen, får utskottet hänvisa till densamma.

Till stöd för sin hemställan har motionären åberopat det stadgande i reglementet för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. den 31 december 1919 (kap. IV, övergångsstadganden, punkt 8), att efterlevande efter den, som icke varit delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa och som avlidit före den 1 januari 1920, men vid sin död åtnjutit pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, må, om de styrka sig vara i behövande omständigheter, av pensionsanstalten förklaras berättigade till pension enligt vissa grunder. Utskottet tillåter sig i avseende härå erinra, att en förutsättning för erhållande av dylik pension är, att reglementets bestämmelser i fråga om pensionsrätt i övrigt äro i förekommande fall tillämpliga. Pension av berörda art kan sålunda endast tillerkännas efterlevande änka eller barn under 21 års ålder. Att, såsom här ifrågasatts, bevilja pension åt en äldre person, vilkens fader i egenskap av tjänstinnehavare en gång varit pensionsberättigad, skulle uppenbarligen kunna medföra de mest omfattande konsekvenser och bör därför enligt utskottets mening icke ifrågakomma. Utskottet har alltså funnit sig böra avstyrka bifall till motionen.

Utskottet.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion II: 20 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

B. Militära pensionsväsendet.

4:o) Genom en till riksdagen avlåten den 16 februari 1923 dagtecknad proposition nr 87 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna följande vid propositionen fogade

*Ang.
ändring i gällande grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst.*

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av punkten 2 i de av Kungl. Maj:t med riksdagen antagna grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst.

Härigenom förordnas, att punkten 2 i de av Kungl. Maj:t med riksdagen antagna grunder för pensionering av arméns befäl och under-

befäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst skall erhålla följande ändrade lydelse:

2.

En var av förenämnda ämbets- och tjänstemän, vilken vid avskedstagandet stått i statens tjänst i 30 år, eller, om han är underofficer vid värvat garnisonsregemente eller fortifikationen, i 25 år, samt i övrigt till arméns pensionskassa erlagt stadgad pensionsavgift och är till pension ur kassan berättigad, äger att efter erhållet avsked undfå fyllnads-pension, beräknad enligt punkten 1 här ovan, om tillika följande levnads-år äro uppnådda, nämligen av:

a) generaler av alla grader, generalfältläkaren, generalintendenten, inspektören för kavalleriet, kommandanten i Boden, militärbefälhavaren å Gottland, krigsarkivarien, förrådsvaktmästare samt vaktmästare vid militära ämbetsverk och staber ..... 65 år;

b) regements- och sekundchefer ävensom övriga chefer för särskilt för sig bestående militära kårer, överstar vid generalstaben, fortifikationen och intendenturkåren, överfältläkaren, chefen för krigshögskolan, chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan, chefen för krigsskolan, professorn vid generalstaben, överstelöjtnanter och majorer vid intendenturkåren, fältläkare, överfältveterinären, fälttygmästaren, styresmän för artilleriets fabriker, tygmästare, regementsläkare, byråassistenten å arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses fältläkarbyrå, överläkaren med regementsläkares lön vid garnisonssjukhuset i Stockholm, fältveterinärer, regementsveterinärer, byråassistenten å arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses fältveterinärbyrå, tygingenjörer, fabriksingenjörer, tygförvaltare, fabriksförvaltare, kassörer och förrådsförvaltare vid fortifikationen, förvaltare vid intendenturkåren, fanjunkare vid krigsskolan, tygunderofficerare, öververkmästare, verkmästare, besiktningrustmästare, tygverkmästare, departementsskrivare, poliskommissarien vid fästningspolisen i i Boden samt överkonstaplar och konstaplar vid fästningspolisen i Boden och å Karlsborg, tygskrivare, fabrikskrivare, tyghantverkare, fortmaskinister, gevärhantverkare och hantverkare vid trängen ..... 60 år;

c) övriga i mom. b) ej upptagna regementsofficerare, chefen för artilleristaben, kaptener vid intendenturkåren, bataljonsläkare, assistenten å arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses fältläkarbyrå, överläkaren med bataljonsläkares lön vid garnisonssjukhuset i Stockholm samt bataljonsveterinärer ..... 55 år;

d) officerare av kompaniofficers grad med undantag av kaptener vid intendenturkåren, underofficerare med undantag av fanjunkare vid

krigsskolan, förvaltare vid intendenturkåren och tygunderofficerare ävensom musikpersonal ..... 50 år.

Förslaget innebär sådan ändring av nu gällande grunder, att pensionsåldern för inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden, vilken för närvarande är bestämd till uppnådda 60 levnadsår, skulle höjas till 65 levnadsår.

*Förslagets
innebörd.*

Till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för ovanstående den 16 februari 1923 har föredragande departementschefen anfört, att, sedan fråga uppstått om vidtagande av nyssberörda höjning av pensionsåldern för ifrågakvarande officerare, chefen för generalstaben anmodats att avgiva det yttrande, vartill han funne frågan härom föranleda.

Chefen för generalstaben har med anledning härav uti den 29 november 1922 avgivet utlåtande anfört följande:

*Chefen för
general-
staben.*

»Frågan om höjd pensionsålder för inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden är icke ny. Vid 1915 års riksdag framlades en kungl. proposition i ärendet i samma syfte som det nu i remissen angivna. Förslaget hade tillstyrkts av krigsbefälet, men vann dock icke riksdagens gillande.

Mot den ifrågasatta förändringen kunna ur militär synpunkt erinringar anföras.

En ökning av pensionsåldern för någon eller några personalgrupper medför i regeln minskad tjänstbarhet samt minskad tillgång på reservpersonal. I fråga om här åsyftade beställningshavare — inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden — göra sig dessutom vissa särskilda synpunkter gällande.

Inspektören för kavalleriet måste i särskild grad besitta full icke blott andlig utan även kroppslig spänstighet för att kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter såsom främste målsman för ett truppslag, vid vilket stor rörlighet och framkomlighet i terrängen äro oundgängliga.

Även kommandanten i Boden bör naturligtvis fylla höga fordringar uti dessa avseenden. Härvid bör särskilt beaktas, att de klimatiska förhållandena i Boden äro synnerligen påfrestande, särskilt för personer, vilka uppnått mera mogen ålder, och detta manar till försiktighet vid höjande av pensionsåldern för därvarande personal.

Men å andra sidan har det, synnerligast under senare tid, även gjorts gällande, att till kommandant i Boden endast bör befordras eller transporteras officer, lämplig för arméfördelningschefs beställning. Skulle denna synpunkt i framtiden bliva beaktad, komme kommandantens pensionsålder sannolikt att förlora praktisk betydelse, emedan i ty fall endast undantagsvis någon officer torde komma att kvarstå såsom kommandant i Boden efter fyllda 60 år.

Vad pensionsåldern för inspektören för kavalleriet angår, synes redan ett motsvarande förhållande hava inträtt. Sedan nämnda inspektörs pensionsålder

år 1915 fastställdes, har nämligen ingen inspektör för kavalleriet lämnat den aktiva tjänsten vid uppnådda 60 år.

Då emellertid under de senaste åren så gott som alla organisationsfrågor ställts i samband med försvarsrevisionens arbete, torde vidtagande av åtgärder även i här avsett ärende böra anstå, tills försvarsrevisionens betänkande föreligger.»

Direktionen över arméns pensionskassa har den 6 december 1922 avgivit infortrat yttrande i ämnet samt därvid förklarat sig icke hava något att erinra mot det ifrågasatta framflyttandet av pensionsåldern för inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden från 60 till 65 år.

Statskontoret. Uti den 25 januari 1923 avgivet yttrande har statskontoret anfört, att därest ej de av chefen för generalstaben anförda militära skälen ansåges böra utgöra hinder för den ifrågasatta höjningen av pensionsåldern för kavalleriinspektören och kommandanten i Boden, statskontoret för sin del intet hade att erinra mot dess genomförande; men ville statskontoret dock ifrågasätta, om ej avgörandet av den nu väckta frågan utan men kunde anstå, till dess det 1921 års pensionskommitté meddelade uppdraget att uppgöra förslag till en pensionslag för militära befattningshavare blivit slutfört.

*Departements-
chefen.*

För egen del har departementschefen i ärendet anfört följande:
»Inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden, vilka tidigare åtnjutit samma lön som överstar, hava vid den nya löneregleringen för den militära personalen tillika med militärbefälhavaren på Gottland placerats i en särskild lönegrad — 7. lönegraden — mellan överste- och generalsgraderna. Jämväl i avseende å pensionsförmånernas storlek bilda nämnda tre beställningshavare numera en grupp för sig, enär genom de av 1922 års riksdag antagna grunder för pensionsförbättring åt arméns och marinens personal pensionsförmånerna för dessa beställningshavare fastställts till ett högre sammanlagt belopp än för överstarna, med vilka de tidigare varit i sådant hänseende likställda. Nu angivna förhållanden synas mig tala för, att likställigheten mellan de tre beställningshavarna genomföres även i så måtto, att pensionsåldern för kavalleriinspektören och kommandanten i Boden höjes till 65 år eller samma pensionsålder, som gäller för militärbefälhavaren på Gottland. Chefen för generalstaben har visserligen ansett, att med vidtagande av åtgärder i detta syfte borde anstå i avvaktan på försvarsrevisionens förslag. Då emellertid en ändring av pensionsåldern för nämnda beställningshavare icke torde kunna anses föregripa de beslut, vartill försvarsrevisionens

förslag kunna föranleda, och då ett beslut redan i år i förevarande ärende kan få praktisk betydelse i avseende på besättandet av en av ifrågavarande beställningar, finner jag mig böra förorda, att denna fråga redan nu upptages till prövning.»

I samband härmed har utskottet till behandling förehått en inom första kammaren av herr *Hallin* väckt motion nr 172, däri hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition. *Motion I: 172.*

Till stöd för detta yrkande har i motionen bland annat erinrats, att riksdagen år 1915 prövat liknande förslag om en högre pensionsålder för de båda ifrågavarande befattningshavarna, men då icke ansett skäl föreligga för en högre pensionsålder än 60 år. De betänkligheter ur militär synpunkt, som av chefen för generalstaben i ovan återgivna utlåtande anförts mot det nu föreliggande förslaget, syntes hava varit utslagsgivande, när nämnda pensionsålder år 1915 bestämdes. Fordringarna på såväl kavalleriinspektörens som kommandantens i Boden icke blott andliga utan även — och framför allt — kroppsliga spänstighet och vigör måste ställas så högt, att man endast undantagsvis syntes kunna förutsätta, att dessa fordringar för innehavarna av befattningarna i fråga vore i tillräcklig grad för handen efter uppnådda 60 år.

Motionären har vidare erinrat om den invändning av formell art, som av statskontoret gjorts mot förslaget, samt framhållit olämpligheten av att, innan försvarsrevisionens förslag bleve kända, göra ändring i bestämmelser, som organisatoriskt kunde hava samband med försvarsväsendets slutliga utformning.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Såsom departementschefen erinrat, hava inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden vid den nya löne regleringen för den militära personalen tillika med militärbefälhavaren på Gottland placerats i en särskild lönegrad mellan överste- och generalsgraderna, varjämte nämnda tre befattningar med avseende å pensionsförmånernas storlek numera bilda en grupp för sig. Dessa omständigheter utgöra även enligt utskottets mening starka skäl för att jämväl i fråga om pensionsåldern likställa kavalleriinspektören och kommandanten i Boden med militärbefälhavaren på Gottland, vars pensionsålder redan nu är bestämd till 65 år. De betänkligheter ur militär synpunkt, som av chefen för generalstaben uttalats mot detta förslag, synas med hänsyn till vad generalstabschefen jämväl anfört rörande ifrågavarande befattningars karaktär av genomgångsplatser för officerare, lämpliga att befordras till

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 8 saml. 18 häft. (Nr 19.) 2

Utskottet.

arméfördelningschefer, icke vara av den betydelse, att förslaget av denna anledning torde böra förkastas. På grund härav och då, enligt vad departementschefen anført, ett beslut redan innevarande år i förevarande ärende kan få praktisk betydelse för besättandet av en utav beställningarna i fråga, har utskottet icke ansett sig böra motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag.

Under återopande av det anförda och med hänvisning i övrigt till innehållet i propositionen får utskottet hemställa,

att riksdagen, med avslag å förevarande motion I: 172, må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 87.

Ang.
pensions-
förbättring
till vissa verk-
mästare och
f. d. verk-
mästare vid
flottans varv
i Karlskrona.

5:o) I en till riksdagen avlåten, den 2 mars 1923 dagtecknad proposition nr 92 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre verkmästarna å månadslönarstat vid flottans varv i Karlskrona *Alfred Julius Blixtberg, Carl Julius Olson* och *Måns Holgersson* samt verkmästarna å sådan stat vid samma varv *John Lundh, Gustaf Wilhelm Åström* och *Carl Johan Larsson* må, Blixtberg från och med den 1 maj 1922, Olson från och med den 1 september samma år och Holgersson från och med den 1 januari 1923 samt envar av de övriga från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid uppbära pensionsförbättring med ett belopp av 1,155 kronor 60 öre för år räknat, att utgå från anslag, som är eller må varda beviljat till pensionsförbättring för viss personal vid marinen och i samma ordning som fyllnadspension.

I fråga om den i ärendet förebragta utredningen tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen.

Kungl. Maj:ts förslag, som står i överensstämmelse med grunder, vilka förut tillämpats i åtskilliga liknande fall, har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

C. Allmänna indragningsstaten.

I. Ang. försvarsdepartementet.

6:o) I en inom andra kammaren av herr *Fjellman* väckt motion nr 22 har hemställts, »att riksdagen från och med år 1923 måtte bevilja änkan *Maria Hall* ett årligt understöd av 200 kronor, så länge hon förbliver ogift, jämte 100 kronor för varje barn till och med det år dessa fylla 16 år.»

Ang.
årligt under-
stöd åt änkan
Maria Hall.

Av motionen med därtill hörande handlingar framgår, bland annat, att sergeanten vid skånska dragonregementet *Edvard Hall*, som var född den 5 juli 1879, den 27 december 1917 avlidit, efterlämnande änka, *Maria Hall*, född *Persson* den 9 juni 1882, samt två barn, födda respektive den 15 augusti 1907 och den 10 februari 1914, ävensom att änkan *Hall* efter mannen uppbär änkepension, vilken förmån enligt motionärens uppgift numera jämte pensions- och dyrtidstillägg uppgår till omkring 700 kronor årligen.

Beträffande motionens innehåll i övrigt får utskottet hänvisa till motionen med därvid fogade bilagor.

Utskottet tillåter sig framhålla, att den pension, som på grund av mannens anställning i statens tjänst tillkommer änkan *Hall*, är tillmätt i överensstämmelse med gällande bestämmelser. Å denna pension uppbär änkan *Hall* jämväl enligt 1922 års riksdags beslut om pensionstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. sådant tillägg, varjämte dyrtidstillägg utgår å såväl pensionen som pensionstillägget. Sammanlagda pensionsförmånerna överstiga härigenom vida pensionens grundbelopp. Utskottet vill vidare erinra, att nyssnämnda beslut om pensionstillägg avsåg att åvägabringa en allmän reglering av alla lägre änkepensioner. Vid sådant förhållande måste det innebära starka principiella betänkligheter att i enstaka fall medgiva förhöjning av författningens enligt utgående pensionsförmåner. Utskottet kan fördenskull icke tillstyrka bifall till motionen.

Utskottet.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion II : 22 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang.
 årligt under-
 stöd åt under-
 officerskorpra-
 len O. E. Edins
 änka.

7:o) I en inom andra kammaren under nr 73 väckt motion har herr *Holmgren* hemställt, »det riksdagen ville medgiva, att avlidne underofficerskorpralen vid 1. Ekonomikomp. nr 202 Edins änka, *Elina Christina Edin, född Mårtensson*, må så länge hon befinner sig i sitt änkestånd, från och med den 1 januari 1923 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd till samma belopp som gratialet till änka efter underofficer av 3. graden.»

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts, bland annat, följande:

»Underofficerskorpralen vid 1. Ekon. komp. nr 202 Edin avled den 5 mars 1915 i kräfta. Oaktat Edin hade en tjänstetid av 26 år, kunde hans efterlevande icke erhålla något statsunderstöd, ty vid tiden för dödsfallet hade riksdagen ännu ej beslutat utbyta underofficerskorpralsgraden, som tillhörde manskapsklass och vilkens änkor icke ägde gratialsrätt, mot underofficerare av 3. graden, vilkas änkor hava gratialsrätt.

Edin var en skötsam och duglig man, som otvivelaktigt, därest han fått leva, skulle vid 1919 års ingång hava blivit överflyttad till den då nyinrättade 3. graden av underofficerare och under årets början även befordrad till underofficer av 2. graden.

Redan under hösten 1914 kände sig Edin sjuk, men med hänsyn till svårigheten att under då rådande mobilisering kunna ersätta honom i den befattning ombord, som han då beklädde, kände han det som en plikt att kvarstå på sin post i stället för att låta avpollettera sig till sjukhus för erhållande av vård. Det möter givetvis svårighet att leda i bevis, att sjukhusvård under hösten 1914 kunde hava räddat hans liv, men intet motsäger det antagandet, att sakkunnig vård i ett tidigt stadium av sjukdomen kunde hava medfört, att fallet gått till hälsa, så att Edin jämte övriga kamrater bland underofficerskorpralerna vid 1919 års ingång blivit överflyttad till underofficer av 3. graden, vilket medfört gratialsrätt för änkan.

Vid makens fränfalle stod fru Edin alldeles utblottad och hänvisad att genom eget arbete försörja sig och 4 minderåriga barn. Av fruktan att icke erhålla anställning har hon hemlighållet ett svårt hjärtlidande, som enligt närlagda läkarebetyg gör henne arbetsoduglig. Av de 4 barnen försörjer sig numera en dotter helt och en son delvis, under det att 2 äro helt beroende av moderns arbetsförtjänst.

Fru Edin, som icke förut känt till möjligheten att från riksförsäkringsanstalten erhålla understöd, gjorde först år 1920 framställning i sådant syfte, men hennes framställning kunde såsom för sent ingiven icke upptagas till prövning.»

Över förevarande motion har statskontoret på anhållan av utskottet anbefallts avgiva utlåtande; och har nämnda ämbetsverk i ärendet inhämtat yttranden av stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona samt riksförsäkringsanstalten.

Stationsbefälhavaren har i sitt yttrande lämnat följande upplysningar:

»I ärendet får jag meddela, att underofficerskorpralen vid 1. ekonomikompaniet nr 202 Edin, som var född den 16 september 1867, antogs vid sjömanskåren 1889 och avled 1915 och alltså innehade en tjänstetid av 26 år,

Stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona.

att hans änka icke är berättigad att av flottans pensionskassa erhålla gratial, att han under hela sin tjänstetid ådagalagt berömligt uppförande och mycket god tjänstbarhet,

att han efter slutad sjökommendering å kanonbåten Gunhild anlände till Karlskrona den 17 november 1914, intogs å flottans sjukhus den 22 februari 1915 och efter operation avled därstädes den 5 mars samma år samt

att fru Edin i september 1920 anhöll om ersättning från riksförsäkringsanstalten, vilken anhållan nämnda ämbetsverk genom skrivelse av den 10 januari 1921 förklarade sig icke kunna upptaga till prövning.

I flera fall har under senaste åren riksdagen bifallit, att årlig ersättning till änka må utgå från *riksförsäkringsanstalten*, oavsett att ansökan därom inkommit efter föreskrivna tiden, vilken numera (Svensk författningssamling nr 305 1920) är fastställd till tre år. Härvid är dock att märka, att i berörda fall dödsfallet försakats av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöringen, vilket ej torde kunna visas beträffande U. O. K. Edin.»

Riksförsäkringsanstalten, som ansett sig böra uttala sig endast beträffande änkan Edins och hennes minderåriga barns rätt till ersättning jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppskada, ådragen under militärtjänstgöring, har i detta avseende anfört följande:

Riksförsäkringsanstalten.

»Med skrivelse den 3 januari 1921 överlämnade stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona till riksförsäkringsanstalten en av änkan Edin den 18 september 1920 gjord framställning om tillerkännande av livränta åt henne och hennes minderåriga barn i anledning därav, att hennes man den 5 mars 1915 avlidit till följd av magkräfta. Genom beslut den 10 januari 1921 förklarade emellertid riksförsäkringsanstalten, att enär jämlikt bestämmelserna i ovannämnda förordning framställning om ersättning i anledning av dödsfall skulle göras inom två år från det döden inträtt, anstalten funnit sig icke kunna upptaga ersättningsanspråket till prövning.

Riksförsäkringsanstalten vill vidare framhålla, att anstalten efter inhämtat yttrande från sin överläkare, professorn J. H. Åkerman, och en av sina biträdande läkare, professorn S. E. P. Haglund, funnit underofficerskorpralen Edins militärtjänstgöring icke kunna antagas hava bidragit till den sjukdom, på grund varav han avlidit. Till följd härav skulle, även om ifrågavarande ersättningsanspråk icke varit preskriberat, någon ersättning jämlikt bestämmelserna i anförda förordning ej hava utgått till änkan Edin och hennes minderåriga barn.»

För egen del yttrar statskontoret i ärendet:

Statskontoret.

»Av riksförsäkringsanstalten har i detta ärende upplysts, att sådana omständigheter icke förelegat vid Edins i motionen omförmälda sjukdom och av sjukdomen föranledda död att understöd enligt nådiga förordningen den 18 juni 1909

om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, kunnat beviljas hans efterlevande änka, även om ansökning i sådant avseende gjorts inom föreskriven tid. Detta förhållande synes emellertid icke böra utgöra hinder för att i anledning av föreliggande, synnerligen ömmande omständigheter bevilja något understöd åt änkan Edin. Motionären har föreslagit, att understödet skulle utgå med samma belopp som gratialet till änka efter underofficer av 3. graden, eller sålunda 400 kronor. Då emellertid några pensionsavgifter i detta fall icke blivit erlagda, torde en nedsättning av pensionsbeloppet böra äga rum; och får statskontoret därför för sin del föreslå att pensionen bestämmes till 350 kronor.»

Utskottet. Såsom den i ärendet förebragta utredningen giver vid handen, äro änkan Edin och hennes minderåriga barn icke på grund av mannens sjukdom och död berättigade till någon ersättning enligt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Med hänsyn till i ärendet åberopade ömmande omständigheter finner utskottet emellertid billigt, att ett årligt understöd av allmänna medel tillerkännes änkan Edin. Det av statskontoret i sådant avseende föreslagna beloppet, 350 kronor, synes utskottet vara skäligt. Understödet torde böra beviljas å allmänna indragningsstaten och utgå från och med den 1 januari 1923.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, II: 73, må medgiva, att avlidne underofficerskorpralen Ossian Edvard Edins änka Elina Christina Edin, född Mårtensson, må från och med den 1 januari 1923 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundrafemtio kronor.

*Ang.
Årligt under-
stöd åt skräd-
deriarbetaren
J.G. Blomberg.*

8:o) I en inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Skövde väckt motion nr 133 har hemställts, »att riksdagen måtte bevilja skrädderiarbetaren *Johan Gustaf Blomberg* från Björkhult i Ransbergs socken ett årligt understöd av 500 kronor.»

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar framgår, att *Blomberg*, som är född den 15 februari 1858, alltsedan år 1887 arbetat vid olika armén tillhörande skrädderiverkstäder vid Karlsborg och för närvarande är anställd såsom arbetare å skrädderiverkstaden vid intendenturkompaniet därstädes.

Med hänsyn till Blombergs långvariga arbete i statens tjänst finner även utskottet det vara billigt, att Blomberg efter anställningens upphörande kommer i åtnjutande av någon pension av allmänna medel. Då emellertid, såsom av motionen framgår, Blomberg ännu är i tjänstgöring vid intendenturkompaniets å Karlsborg skrädderiverkstad, synes utskottet frågan om pension åt honom först i samband med entledigande från anställningen böra efter ansökan göras till föremål för prövning av vederbörande myndigheter. På grund härav anser utskottet motionen för närvarande icke böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion II: 133 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

9:o) I en inom andra kammaren av herr *Sjöström* väckt motion, nr 136, hemställes, »att riksdagen måtte besluta att från och med år 1923 tilldelas förre korpralen *Johan August Öster* den pension han skulle varit berättigad till, därest han stått kvar i tjänsten i fulla 20 år.»

Ang.
pension åt
förre korpralen
J. A. Öster.

Såsom stöd för yrkandet har i motionen framhållits, bland annat, att *Öster*, som är född den 19 september 1859, den 7 april 1880 kommit i tjänst vid Upplands regemente och den 22 augusti 1899 erhållit avsked ur krigstjänsten, att han sålunda kunde räkna en tjänstetid av omkring 19 år 4 månader, att *Öster*, som hade hustru och 16 barn, av vilka 4 ännu vore minderåriga, hade att dragas med ekonomiska bekymmer, samt att han genom olyckshändelse fått händerna förbrända, vilket gjorde det svårt för honom att erhålla inkomstbringande sysselsättning.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Såsom av utredningen i ärendet framgår, är *Öster* icke berättigad att komma i åtnjutande av något underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, då han icke varit i krigstjänst mer än omkring 19 år 4 månader. Riksdagen har emellertid i vissa fall i fråga om såväl båtsmän som indelta soldater, vilka icke tjänat därför föreskriven tid, förklarat berörda omständighet icke utgöra hinder för dem att komma i åtnjutande av pension. Enligt utskottets mening föreligga i detta fall sådana ömmande omständigheter, att det måste anses vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att ifrågavarande korpral tillerkännes underhåll, som om han tjänat därför föreskriven tid.

Utskottet.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 136, må medgiva, att förre korpralen vid Upplands regemente Johan August Öster må från och med den 1 januari 1923 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll efter samma grunder, som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

Ang.
förhöjt årligt
understöd åt
förre sergean-
ten, skräddä-
ren E. J.
Bruhn.

10:o) I en inom andra kammaren under nr 138 väckt motion har herr *Billqvist* anfört och hemställt följande:

»Med anledning av en inom andra kammaren år 1920 av herr Johansson i Gäre väckt motion nr 116 beviljade riksdagen på tillstyrkan av dess bankoutskott ett årligt understöd av 500 kronor åt förre sergeanten, skräddaren *Ernst Julius Bruhn* från Karlsborg.

Vad Bruhns levnadsförhållanden angår, ber jag få hänvisa till ovan nämnda motion.

Efter så lång tjänstgöring, som Bruhn presterat, förefaller emellertid understödsbeloppet väl lågt. Jag tillåter mig därför hemställa, att riksdagen ville höja det belopp av 500 kronor, som 1920 års riksdag beviljade Bruhn i årligt understöd, till 800 kronor.»

Utskottet.

Såsom i motionen omnämnts, beviljades Bruhn genom beslut av 1920 års riksdag å allmänna indragningsstaten ett årligt understöd av 500 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, vari hans då innehavda anställning vid Karlsborgs artillerikårs skrädderiverkstad upphörde. Å detta understöd uppbär Bruhn i enlighet med 1922 års riksdags beslut om pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. sådant tillägg, varjämte dyrtidstillägg utgår å såväl understödet som pensionstillägget. De sammanlagda pensionsförmånerna överstiga härigenom vida understödets grundbelopp. Utskottet vill erinra, att nyssnämnda beslut om pensionstillägg avsåg att åvägabringa en generell förhöjning av alla lägre pensioner. Vid sådant förhållande skulle ett bifall till motionen vara ägnat att medföra konsekvenser av betänklig art. Utskottet anser sig därför böra avstyrka densamma.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion II: 138 icke må av riksdagen bifallas.

II. Ang. ecklesiastikdepartementet.

11:o) I en inom andra kammaren av herr *Waldén* väckt motion nr 139 hemställs, »att riksdagen måtte medgiva, att avlidne folkskolläraren Frans Peter Lundgrens änka *Emilia Augusta Lundgren* må under sin återstående livstid, så länge hon befinner sig i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av tre hundra kronor, att utgå från och med den 1 januari 1923.»

Ang.
årligt under-
stöd åt änkan
*Emilia
Augusta
Lundgren.*

I motionen har upplysts, att kantorn och pensionerade folkskolläraren Frans Peter Lundgren i Björnekulla församling av Lunds stift avlidit år 1914, att han icke tillhört folkskollärarnas änke- och pupillkassa samt att änkan vore fullständigt medellös.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen med därvid fogad bilaga.

Utskottet tillåter sig erinra, att enligt bestämmelserna i reglementet den 31 december 1921 för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. (Kap. IV, övergångsstadganden, punkt 8) efterlevande efter den, som icke varit delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa och som avlidit före den 1 januari 1920 och vid sin död innehade anställning som lärare med full tjänstgöring vid av skoldistrikt inrättad folkskola eller pension från folkskollärarnas pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, må, om de styrka sig vara i behövande omständigheter, av pensionsanstalten förklaras berättigade till pension, som beräknas enligt § 34 mom. 2 i reglementet, och ett familjepensionsunderlag av 300 kronor. Enligt nyssnämnda § 34 mom. 2 utgår pensionen för änka ensam med familjepensionsunderlagets belopp.

Utskottet.

Då sålunda änkan Lundgren enligt gällande bestämmelser kan, om hon styrker sig vara i behövande omständigheter, av pensionsanstalten förklaras berättigad till årligt understöd med samma belopp, som av motionären ifrågasatts, har utskottet ansett motionen icke böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II: 139 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 april 1923.

På bankoutskottets vägnar:

K. J. GUSTAFSSON.

Herr *Eriksson* i Grängesberg har begärt få antecknat, att han icke deltagit i behandlingen av de i detta utlåtande omförmälda frågor.
